

МОНЕТАТА

Боян Крачолов

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

ПИСАТЕЛЯТ, 25–30 г.

ЛОДКАРЯТ, без възраст

САМОУБИЕЦЪТ, 40 г.

ПРОСТИТУТКАТА, 20–25 г.

ИЗДАТЕЛЯТ, 65 г.

КЛОШАРЯТ, 50 г.

СТАРИЦАТА, 70 г.

ПОЧИТАТЕЛЯТ, 25–30 г.

ХОР НА МЪРТВИТЕ

МЯСТО: На брега на река. Когато е нужно, се добавят елементи, конкретизиращи сънищата на персонажите.

ВРЕМЕ: Няма.

Докато влиза публиката, на сцената стои Лодкарят.

1. НА БРЕГА

Писателят влиза. По средата на монолога му се появява и Самоубиецът.

ПИСАТЕЛЯТ Дайте химикалка и хартия! Бързо, няма време! Губя го, а беше чуден сън... Ще го забравя... Чуйте! Надига се отнякъде бучене, дето ме събужда, като че вулкан се готви да изригва, ала няма никакъв вулкан около мен, а пък това бучене се засилва, вслушвам се и чувам – сякаш е тръба, ужасно силна, като Божия аларма, като че и Той заспал е някъде високо и аха да ни проспи живота, хвърлям поглед към небето – то обгърнато е в мрак, и изведнъж земята се разтриса, следва втори трус, пропуква се на дупки, трети трус и се разтваря, а от нея се подават хиляди ръце, милиони, хващат се за ронещата пръст, набират се за нея, части от тела издърпват, името им е легион и тъй нататък, милиарди трупове ме обкръжават, и аз разбирам, че това е, край, било какво било, сега е ред на Ада, време за Апокалипсис, дайте ми хартия, казах, свършил е светът, остава и чертата да се тегли, ето че заглъхва и тръбата, а около мен, и химикалка, а около мен са купища от мъртвци, и въздухът свисти през бившите гърла, надига се ръмжене, и тогава Ангел някакъв се спусна от небето, после всичко стихна. И рече Ангелът, че време е за края на самото време, че и живи, редом с мъртвите, ще бъдат съдени наравно, после пак настъпи тишина. Тогава дрезгав глас процепи тишината и кресна: „Млъквай!“, после друг допълни: „Затвори я тая човка!“. После каза, че Апокалипсисът ще трябва да изчака, имали си работи по-важни, сума ти време са лежали мъртви, сума време вече пропилили, ще ги вземат ли на работа сега, то смъртта не е безплатна, ето, долу и Лодкарят даже им се репчи, не ги допуска да преминат, нямали монета, та сега поне ще си я изработят, Ангелът ли щял да им работи вместо тях, ако искал, можело да се сменят, той да иде да работи, а те да седнат и да му тръбят в ушите, та да видят после как ще ги припира, как ще ръчка, и тълпата зарева във одобрение, а после си отмина и всичко опустя. И всред тая пустош бяхме само аз и Ангелът, конфузно стискаше тръбата и го погледнах аз, а пък

и той се вгледа в мен, и тогава се пробудих. Дайте, да му се не знае!

Тишина. Лодкарят протяга ръка към Писателя.

ПИСАТЕЛЯТ Не ви разбирам. Говорете!

САМОУБИЕЦЪТ Иска ти пари.

ПИСАТЕЛЯТ *(рови из джобовете си)* Пари? Секунда. Дадох аванс... Какви пари, бе, боже, лист и химикалка само искам... Нямате ли срам? Съсипахте го тоя свят. Но нищо. Аз сега ще дам, а после ще си купите пък вие. Ще издавам книга, да ви кажа.

САМОУБИЕЦЪТ Пука му на него. Давай и минавай.

ПИСАТЕЛЯТ Няма никъде да ходя. Искам да запиша нещо.

САМОУБИЕЦЪТ Няма да те чакам вечно.

ПИСАТЕЛЯТ Нямам! Сигурно съм ги загубил някъде... Все тая. Забравете. Ще потърся друг тогава. Лек ви ден!
(Излиза.)

САМОУБИЕЦЪТ Късмет. *(Пауза.)* В смъртта нагазих сам, по своя воля. Сам виснах на въжето. До гуша ми дойде от този мой живот. До гуша ми дойде от чакане, от заеми, влудиха ме изцяло, днес ще взема от един, за да платя за вчера, пък после друг ще моля, за да се издължа на предния, а пък и не съм стоял без работа, но каквото изработя, пак отиваше за заеми, и чувстваш, че не ставаш, че си изцеден, че сам превръщаш се във ходещ заем, че те има само за да се издължиш на някой друг, пропадаш и от ден на ден по-тежко става, а ако искаш да не мислиш за това, не можеш, все пак си човек, не си машина, макар че искат да се мислиш за такава, чувстваш как се задушаваш, как притискат те от всеки край, не можеш въздух даже да си вземеш и работиш залудо, нахалост, във проклет порочен кръг, от който можеш да изскочиш само изведнъж, не става плавно. И увиснах. Аз не се уплаших от въжето. И от тебе няма. Още крачка само да направя, и ще мога да отдъхна.

Писателят влиза отново.

ПИСАТЕЛЯТ Извинете, че подслушах. Увреден съм, май професионално. Но ви моля – зная, че ще ви се стори тъпо, – повторете пак парчето за кръга.

САМОУБИЕЦЪТ Какво?

ПИСАТЕЛЯТ Проклет порочен кръг, от който...?

САМОУБИЕЦЪТ Можеш да изскочиш само изведнъж, не става плавно.

ПИСАТЕЛЯТ Страшен текст. Благодаря. (*Излиза. След една секунда влиза отново.*) Простете пак, но няма как да се съдържа. Ще открадна монолога.

САМОУБИЕЦЪТ Монолога?

ПИСАТЕЛЯТ Вашия.

САМОУБИЕЦЪТ Ти майтапиш ли се с мен?

ПИСАТЕЛЯТ О, ни най-малко.

САМОУБИЕЦЪТ За какъв се взимаш? За зевзек?

ПИСАТЕЛЯТ Изобщо не.

САМОУБИЕЦЪТ За подигравка ли ти служи?

ПИСАТЕЛЯТ Аз не ви се подигравам. Просто ви харесах монолога и си казах, че ще стане хубав разказ.

САМОУБИЕЦЪТ И продължаваш? Без да те интересува грам? Глупав ли си, или само се преструваш? Хвана ли те... и какво, ако те хвана? Та няма ще ти направя нещо? Или ти на мен? Какво по-лошо мога да ти сторя? И двамата сме вече тук и няма път назад. Тогава к'во му мислиш още? Казвай сбогом на живота и отплавай. Раз, и да те няма! Ей така!

Качва се на лодката.

САМОУБИЕЦЪТ На! Вземай си монетата и карай.

ПИСАТЕЛЯТ Та това е Харон! (*Понечва и той да се качи. Лодка-
рят го бута и Писателят пада на брега. Лодката
потегля към тъмнината.*)

САМОУБИЕЦЪТ Не може. Трябва да му се плати.

ПИСАТЕЛЯТ Трябва да запомня всичко. Чуден разказ ще излезе...
Такова нещо няма да сънувам пак. И даже се усещам,
че сънувам. Що за сън е тоя...

САМОУБИЕЦЪТ Вечен. Ей, прости ми, че те нагрубих. Не си ме
спомняй с лошо, чу ли? Дано намериш превоз...

Лодката се скрива в тъмното. Писателят тръгва след нея.

ПИСАТЕЛЯТ Искам още нещо да те питам...

*В мига, в който стъпва в реката, от водата се подава Хор на
мъртвите.*

ХОР НА МЪРТВИТЕ Има ли някого?

Писателят се отдръпва.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Водата помръдна. Усетих. Недей да се кри-
еш. Аз знам, че си там. Продумай ми нещо. Копнея
за реч.

ПИСАТЕЛЯТ Кои сте пък вие?

ХОР НА МЪРТВИТЕ Слабо те чувам. Нищо не виждам. Прибли-
жи се до мене, та да видя човек ли си, звяр ли. Не
бой се, ела.

ПИСАТЕЛЯТ На брега ще стоя. Попитах ви нещо. Кои сте, отде
сте?

ХОР НА МЪРТВИТЕ Не помня ни кой съм, ни как се наричах.

Не знам откъде съм се взел. Водата отми паметта ми. Толкова време измина, а само вълните дочувам. Липсва ми дума човешка. Какъв беше, кажи ми?

ПИСАТЕЛЯТ Аз съм писател.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Известен?

ПИСАТЕЛЯТ Пробиващ.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Не стигна животът?

ПИСАТЕЛЯТ Ще стигне все нявга.

ХОР НА МЪРТВИТЕ А как си умрял?

ПИСАТЕЛЯТ Та аз просто сънувам.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Сънят е отдавна зад тебе. Събуждане няма. Измама е само. Прецакване. Раждаш се, хвърлен си там, а пък после се справяй. Търси справедливост, възмездие също, накрая умри безпризорен. Тегли му една на проклетия свят и при мене ела. Прегърни ме. Със мен остана. Пък да рухне вселената цяла.

ПИСАТЕЛЯТ Измамен си, казваш? От кого?

ХОР НА МЪРТВИТЕ От Лодкаря.

ПИСАТЕЛЯТ И как?

ХОР НА МЪРТВИТЕ О, това си го спомням. Не ще го забравя. Отпървом качи ме. Достигнал средата на пътя, реши, че го лъжа. Монетата пак ми погледна. Фалшива, изхърка. Вбесен, със веслото замахна. Пропаднах дълбоко в реката и мраз като горски пожар покоси ме. А той изостави ме тук, под вълните. Отмина вика ми. Водата нахлу и в уста, и в очи и задави ме студ. Вцепени ме. И мръзна така от хиляда години...

ПИСАТЕЛЯТ Това е велико.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Така ли?

ПИСАТЕЛЯТ История цяла.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Не е велико, човеко. Ти чуй. Направи ми услуга. Щом дойде Лодкарят, готви изненада. Във гръб му скочи. Нападни го. Бутни го при мене. Да падне тук, долу. Да вика, да мръзне, да моли за прошка. Спаси ни и нас, а и тебе самия. И цяло човечество даже. Махни тоя данък.

ПИСАТЕЛЯТ Та аз не съм тук. Във съня ми видение само говори. Не мога да боря химери.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Херакъл успя. Победи го.

ПИСАТЕЛЯТ Не съм аз Херакъл.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Страхливец. Предател. Нищожество. Гнида.

ПИСАТЕЛЯТ Не ще го направя.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Тогава ме слушай: ти няма да минеш оттука. Мъглив ще остане за тебе далечният бряг. Откъснат от близки, тука ще скиташ. Знам ти гласа. Писателю, пак ще се срещнем. Ако не той, тогаз ще си ти. При мене ще дойдеш. И ти ще попаднеш в леда.

Хорът на мъртвите се скрива.

ПИСАТЕЛЯТ Изумително. Ей го финала. Заключен, не може да мине. Няма паричка. Дано го запомня изцяло. Сега, ей сегичка ще кресне будилник. Ще счупи съня на парчета и с тях ще порежа хартията. Кое различава съня от смъртта? От съня се пробужда човек. Сънят има край. Смъртта – може би също, но знам ли? Никой не знае. Не се е завърнал да каже. Все тая! Закиснал съм тука... На три – и се будя.

Писателят стисва очи. Лодкарят изплува на сцената. Затъмнение.

2. СЪНЯТ НА ПРОСТИТУТКАТА

Просветлява. Легло с две фигури на него – Писателя и Проститутката. Писателят тръгва да става.

ПИСАТЕЛЯТ Слава богу!

ПРОСТИТУТКАТА Не ставай. Моля. Още малко само.

ПИСАТЕЛЯТ Колко е часът?

ПРОСТИТУТКАТА Трамваят още не е издрънчал. Легни си.

ПИСАТЕЛЯТ Сънувах страшен сън...

ПРОСТИТУТКАТА Ще ми разказваш после. Тихо. Виж само колко тихо е. Като във Рая. Не минава никаква кола, линейките не вият в тъмнината. Нито куче лае, нито вика някой. Като че сме само сянка, спомен за живот отминал. Няма ни е. Не сме се случвали. И няма да се раждаме тепърва. Нищо няма да ни предстои. Няма да се трепя всеки ден, да лягам с всеки срещнат, да ме уонява на потта си, та да кисна после в банята до пладне, докато чегъртам и последната частица от проклетото му тяло. Няма да заспивам гладна. Няма всяка сутрин да се чудя как ще оцелея. Няма всяка моя бръчка да ме втриса, да си мисля, че приключи всичко, кой ще си плати за стара курва, няма да изпитвам страх от бели косми. Няма да се чудя ще ме посетиш ли пак, къде си, и дали си ме забравил. Няма да се плаша, че ще мра сама. Мен просто няма да ме има. А и 'къв живот е тоя моят, ако даже хляб не мога да си купя? По-добре без него. Ако можем да останем вечно тука, в тая нощ... Да може никога да не изгрява слънце. Да потъне в сън светът и да не се пробуди вече.

ПИСАТЕЛЯТ Я ми дай молива!

ПРОСТИТУТКАТА Как? Какъв молив?

ПИСАТЕЛЯТ Е тоя. Имаш ли хартия?

ПРОСТИТУТКАТА Нямам. Слушаше ли к'во ти казах?

ПИСАТЕЛЯТ Тръгвам.

ПРОСТИТУТКАТА Тука стой.

ПИСАТЕЛЯТ Не. Трябва да запиша нещо. Иначе ще го забравя.

ПРОСТИТУТКАТА Стига с твоят писане. Постои при мене.

ПИСАТЕЛЯТ Твърде много време пропилях. Не съм написал нищо още, дето да си струва. Да си кажа – ето го. Това е. Срокът ми не знам кога изтича. Може още днес. Не зная колко време имам – нямам ни секунда, значи. А идеята ми хрумна. Озари ме, както казват. Зная как ще свърши. Зная, че това е краят.

ПРОСТИТУТКАТА О, прости ми, че те задържах. Какво си позволявам аз? Коя съм аз, че губя твоето безценно време? 'Земи седни, пиши, надраскай някоя гениалност, дето никой не разбира, та да си платиш на курвата със нея...

ПИСАТЕЛЯТ Престани.

ПРОСТИТУТКАТА ... защото нямаш пукнат лев. А нали е влюбена оная, ше потрае, ше ѝ мине. Напиши ѝ нещо, та да плаче, като го чете. Да мокри листовите със сълзи и да въздиша, да мечтае, докато я шибат. Курвата яде възвишености. Няма нужда от храна.

ПИСАТЕЛЯТ Какво се занимавам...

ПРОСТИТУТКАТА Ама да. И аз се чудя т'ва.

ПИСАТЕЛЯТ Къде са другите ми дрехи?

ПРОСТИТУТКАТА Откъде да зная? Дрехи нямам. Идват не да гледат пеньоари.

ПИСАТЕЛЯТ Аз така ли съм дошъл?

ПРОСТИТУТКАТА Така ще си отидеш. Вечно си така. Дрипав, неизбръснат, ходиш като просяк. Веднъж не съм видяла малко да се барнеш, малко да си по-така, като ме посещаваш. Как пък няма да се сетиш, бе, нали си умен уж, а мозъка ти хич го няма тука...

ПИСАТЕЛЯТ Стига. Млъквай!

ПРОСТИТУТКАТА Цял живот мълча. Устата ми залепна от мълчане. Е, сега ми падна. Ще говоря.

ПИСАТЕЛЯТ Пречиш ми.

ПРОСТИТУТКАТА О, аз ти преча? К'во ще ми направиш? Ще напишеш някой фейлетон? Настръхвам. Пречела съм му. А т'ва, че ти ми пречиш да живея, т'ва си е наред, нали? Проблеми няма. 'Сичко си е в ред. И подигравките – и те. Плати ли с разказ годеникът? Кошмар ми стана от живота. Всяка нощ потъвам в сън, захапала молива, дето ти ми подари, със зъби стискам го и казвам, че ще дойдеш утре, а тогава всичко ще е в ред. Каква глупачка съм! Идиотка. Аз съм проститутка, що съм мислела, че имам право да живея другояче. Слушай к'во, оттук насетне, ако искаш нещо, ще си плащаш. Като всички. Ще ме заработваш вече. Ще ме заслужаваш. Ако е за без пари, хвани си гадже. Искан вече да е ясно – кой какъв е и къде стои. Разбра ли?

ПИСАТЕЛЯТ Да.

ПРОСТИТУТКАТА Тогава кешът.

ПИСАТЕЛЯТ Нямам.

ПРОСТИТУТКАТА Напусни! Махни се! Да не си се върнал по-вече. От теб ще се събудя.

Лодкарят се появява на сцената.

ПРОСТИТУТКАТА Тоя кой е? Кой е тоя? Откъде се взе?

ПИСАТЕЛЯТ Не зная...

ПРОСТИТУТКАТА Ще ме плашиш?

ПИСАТЕЛЯТ Не.

ПРОСТИТУТКАТА Ми стига номерца. Не ми е смешно.

ПИСАТЕЛЯТ Ако ти си тука, аз не съм събуден.

ПРОСТИТУТКАТА К'во?

ПИСАТЕЛЯТ Всичко е наред. Не съществуваш. Ти си просто гаден сън. Кошмар.

ПРОСТИТУТКАТА Е, кажи честно.

ПИСАТЕЛЯТ Събуди се. Дишай.

ПРОСТИТУТКАТА Т'ва не е реално.

ПИСАТЕЛЯТ Ей сега.

ПРОСТИТУТКАТА Махнете се! И двамата!

Затъмнение.

3. НА БРЕГА

Просветлява. На брега са Писателят и Лодкарят.

ПИСАТЕЛЯТ Еба ти ада! Що не тръгваш? Тя изчезна, изпари се, а пък ти си още тука. Значи, аз къде съм? Несъбуден? Ако е така, добре, но ако пък съм мъртъв? И така да е, но пак не съм изцяло мъртъв, щот не мога да премина, щото нямам ни една монета, никаква стотинка, но това – все тая, а какво да правя с разказа, кажи ми, к'во да правя с него? Как да го напиша, като нямам тяло? Наум ли да го съчинявам? Като в разказа на Борхес пред разстрела? Но това е тъпо. Аз така не мога. Ето, ти си още тука. Но по-лошото е, че аз съм тука. Да се бях събудил вече. И сега какво?

Вечност цяла трябва тука непреминал да вися и да тропосвам тоя плаж със стъпки, да си спомням, че се провалих в едното нещо, дето исках да го правя. Все така ще стане, винаги така ще стане, цял живот едно и също, все не смогвам, като че живях отложен. Мислех си – не ще останеш невидян, труди се, работи сега, пиши, пиши до изнемога, като луд, като обсебен, а пък някой ден, о, някой ден ще си добре, ще имаш и пари тогава, някога ще дойде тоя миг, недей унива, ала не заради тях ти трябва да работиш, не, заради себе си прави го, млад си, засега ще се оправиш някак, пък парите са за старци, давах разкази наляво и надясно, никой не четеше, но си казвах – нищо! Още. Писах, лист след лист, не можех да се спра, макар позакъснял, на тази възраст други вече са били с два-три романа, ама нищо, всеки уж си кара своя път, та трупах, трупах, а тогава – шанс! – видяха ме. Случайно. Казаха ми: „давай всичко, дето имаш, май ще стане, май ще се получи книга“. Откачих. Натрупах листовете като в сън, като във сън занесох ги и на издател, той пък ги хареса, ахна даже, махна няколко, сглоби ги, и ми каза: „дай финал“, и хукнах да го търся и умрях. Живота не видях от толкоз писане, а даже не сколасах да напиша край. Не стига, че съм мъртъв, ами нищо не приключи. Щръкнал си ми тука и ми пречиш. Позволи ми да премина, да забравя тоя крах, да се стопя във нищото и да изчезна. Моля. Заслужавам. (Пауза.) Чу ли ме въобще? (Пауза.) Не става. Тука също трябва ми пари. Уж цял живот съм безпаричен, викам си – като умра, пари не ще ми бъдат нужни, то какво излезе? Кукиш. Бог бе казал: през ухото на игла камила ще премине, ала няма в Рай да ми влезеш опаричен. Вечно тичал съм към тоя Рай, къде го? Пусто, тъмно, със лодкар... Че и смъртта е вече лукс. Не ми я позволява джобът. Как очакваш да ти донеса пари? Та те принадлежат на друго място. Няма как да стигнат тука. Няма мърдане. Ще отвисявам цяла вечност с един молив. (До сцената започва да долита мърморенето на Издателя.) Я, виж ти! Забрави си молива...

Затъмнение. По време на прехода се чуват началните реплики от монолога на Издателя.

4. СЪНЯТ НА ИЗДАТЕЛЯ

Просветлява. Издателят седи на бюро, пълно с ръкописи. Чете и пуши.

ИЗДАТЕЛЯТ *(докато хвърля зад гърба си една по една страниците от ръкописите)* О, тази твърде, твърде тежка плът, да можеше в роса да се разсипе, или Всевечният от небесата изрично да не бе запретил самоубийството, о, боже, боже, колко досадно, вяло и ненужно ми се привижда всичко в този свят, не свят, графомания, оставена на себе си, подивяла и грозна, какво сте чели вие, прочели ли сте нещо през живота си, не сте, не бихте писали така, а го бихте изгорили, преди да сте завършили реда, аз бих ги изгорил, какво като са ръкописи, горят си като стой, та гледай, кой каквото ще да казва, оттука нищо няма, нищичко не става, нито редче, думичка дори, бълвоч, това е, мрънканици и превземки, бездарници брадати, преструващи се на поети, писателчета дребни, да хвана аз да ви напиша нещо, а, по-добре ще е от вашето... Не мога да се занимавам повече с глупаци. *(Хвърля ръкописите.)* А, ти си тука? Значи си дошъл?

ПИСАТЕЛЯТ Дойдох...

ИЗДАТЕЛЯТ Чакам те от месец.

ПИСАТЕЛЯТ Зная...

ИЗДАТЕЛЯТ Един цял месец се разхождам тука, в тоя кабинет, и ти треперя, а ти не искаш и не искаш да се появиш.

ПИСАТЕЛЯТ Вината не е моя.

ИЗДАТЕЛЯТ Е, дано си струва. Давай да чета.

ПИСАТЕЛЯТ Вижте...

ИЗДАТЕЛЯТ Пак ли криза? Пак ли? Колко време ще ти трябва? Немарливец! Аз ти давам шанс, а тебе те мързи! Тоя твой характер ще ти изяде главата! Можеш, дявол

да те вземе! Боже, откъде стовари тоя на главата ми? Щастлив бих бил, ако не ми се беше мяркал! Аз уреждам интервюта, готвя хората, че нещо гръмко се задава, тук най-сетне ще си струва, тоя вятърът го вее. И изобщо не му пука! Що се подиграваш с мен? Поредният бездарник ако беше, лесно щях да го преглътна, а на тоя точно си му дал талант и мързел за петима!

ПИСАТЕЛЯТ Искам да говоря с вас за хонорара.

ИЗДАТЕЛЯТ Нали ти дадох във аванс? За още ще се пазариш?

ПИСАТЕЛЯТ Изслушайте ме.

ИЗДАТЕЛЯТ Още има жълто около устата, още няма книга даже, вече ми говори за пари.

ПИСАТЕЛЯТ Аз...

ИЗДАТЕЛЯТ Измет! Скапаняк! Продажник!

ПИСАТЕЛЯТ Грешите.

ИЗДАТЕЛЯТ Ще те смажа, бе! Ще те заровя.

ПИСАТЕЛЯТ Чуйте ме!

ИЗДАТЕЛЯТ Не, ти ме чуй, момченце. Или даваш разказа веднага, или тая книга няма да излезе. Казах!

ПИСАТЕЛЯТ Как така?

ИЗДАТЕЛЯТ Така, така.

ПИСАТЕЛЯТ Не можете!

ИЗДАТЕЛЯТ О, мога! Мога! И ще го направя!

ПИСАТЕЛЯТ Що за глупост?

ИЗДАТЕЛЯТ Липсва кулминация. Без нея няма ритъм. Аз ли да ти обяснявам? Ако няма да си донесеш финала, то ги давай в някое списание. Наведнъж ако излизат, ще ми трябва краят! (*Писателят започва да пише по един от листовете.*) Без него няма да я пусна от печат. Това е цял роман, тъпако, ти го пишеш, а не вдяваш! Трябва ми завършек! Трябва, бе! До гуша ми дойде. Компромис цял живот. Аз вечно се подавам, вечно чакам тоя, дето някой ден ще дойде и ще ми напише нещо смислено! За него, единствения смисъл, вечно лазя по корем и се нагаждам и издавам тъпотии! Един талант ще осребри драскачите. О, боже, ако трябва пак да чакам, ще пламна с тия ръкописи! Честно! Драсвам клечката и край, изчезвам! Със себе си поне ще взема тая паплач. Моля, дай ми тоя разказ! Виж, на колене ти падам. Стар човек съм, а се унижавам. Ето, виж. Изложих се. Сега доволен ли си? Ще ми го дадеш ли? Моля. После ще ти вдигна хонорара. Ще ти дам аванс за втора книга. Ще направя всичко, дето кажеш. Само да го донесеш. Нали ще го направиш? Да, добро момче си ти. Ти няма да дадеш да се запаля. Няма, няма. Ти ще се погрижиш. Ще се отнесеш добре, нали? Нали? Не слушай стария издател. Той не знае грам какво говори. Плюй и отмини! Не му се връзвай. Много те обича. Виж го как се гърчи. Напиши го. Трябва ли ти нещо? Вдъхновение? Не си ли влюбен вече? К'во се случи с тая твоя муза, дето спомена? Тръгна ли? Заряза ли те? Ще намериш друга, няма да го мислиш! Не! Мисли го, ако ти помага. Ако можеш да напишеш края, само за това мисли. То нека те тормози, пък нали е за добро! А после вече няма да му мислиш. После вече край. Пиши, излей си го и толкова. Нали? (Пауза.) Слушаш ли ме?

ПИСАТЕЛЯТ (подава изписан лист на Издателя) Четете и помнете. Веднага като се събудите, го препишете. Целия. Или каквото помните от него.

ИЗДАТЕЛЯТ Моля?

ПИСАТЕЛЯТ А сега за хонорара. Няма да ви искам много. Само запомнете. Утре, като лягате да спите, сложете във устата си монета. Спомнете си за мене. Аз ще чакам тука.

Издателят изчезва, без да го погледне.

ПИСАТЕЛЯТ Господи...

Затъмнение.

5. НА БРЕГА

ПИСАТЕЛЯТ Ще има книга. Ти разбра ли? Чу ли? Ще се влюби във финала, обещавам. Утре, там, или когато, ще се появи, разчорлен, зачервен, във зъбите – монета, и тогава – чао и сбогом. И до никога. Ще се разсея в тъмнината. Вече ще е позволено. Оставил съм каквото трябва, не е да ме е нямало. А даже все по ще ме има след смъртта ми. Ето ти го парадокса. Ти не можеш да го разбереш. Животът не е за безсмъртни. Трябва да е за момент, за малко, после да те няма. Като всички те загледат, да изчезнеш. Като фокус. Беше тука, а сега... Къде отиде? Сякаш че надяна оня пръстен. После – митология. К'ъв човек си тръгна само ако знаете... Монетата това не ти го казва. Тя мълчи. А междувременно разказват се истории и наздравници се вдигат, вечерта, когато Пат умря, и тъй нататък, с благоговение му казват името, кат' него втори няма да се пръкне, истина ви казвам, аз го знаех, леле, леле, майко моя, уж невзрачен, слабичък такъв, а в него – мощ за трима, за петима, аз самият съм купувал пиене за него всеки път, че беше скаран със парите, нямаше, но без пари направи чудеса, за к'вито само можем да мечтаем, сума разкази написа, а не беше толкоз дълго тук, сред нас, и казвам ви, като ги препрочитам, все се чудя как го е узнал и как е пророкувал на света, къде видял е той съдбата на човека, хайде още по едно, за него си говорим, сигурно е жаден, я излейте всички чаши, аз ще ви почерпя пак, ма тая бедност го затри, съсипа го, натика го във гроба, ако беше още жив, само още малко, к'во ли още щеше да напише, тук сълза ще се търкулне по ораторската буза, гласът му ще пресекне, но стона ще преглътне, все пак мъж е, пък е горд, така ще сторят и слушателите, тая пуста бедност, дето го затри, докато беше тука, ни едничък разказ не издаде, не дочака да си види книгата, излезе след смъртта му, сиротна я остави, тая долна беднотия го открадна

във цвета му, но не бих се върнал, да ти кажа, не, не бих, защо ми трябва да го правя, като пак ще трябва да се мъча, все пак нещо тегли ме обратно, искам да живея още малко сякаш, още нещо да напиша, да се любя още малко, да подишам още и така нататък, беше ми добре, макар и беден, ала жив, но за какво? Нали прогледнал съм през тая пелена, нали е всичко някаква измама, криво огледало, е, какво тогава ме придърпва? И защо ме тегли пак назад? Какво надявам се, че ще открия? Та дори и да се върна, пак ще си живея, както знам. Тогава? Разговорих се като момиче. Да пристига тоя, да ми плаща и да се приключва с всичко. Втръсна ми от тоя бряг, от твоето мълчание, от мене ми дотегна. Не мога цяла вечност тука да стоя, да трябва да си спомням как било е, да се разнежвам и да се излагам, романтично да копнея. Та това е пълен ад. Непоносимо. Що за вечност? Нито там, ни тука, непрекрачил, а пък няма път назад... Не, няма да го изтърпя. Ще полудея.

Чува се гласът на Клошаря.

КЛОШАРЯТ Писателю! Писателю, къде си, твойта майка...

ПИСАТЕЛЯТ Ей го. Вика ме сега. Лодкарю, следващия път ще е за последно.

Затъмнение.

6. DELIRIUM TREMENS

Просветлява. На просветляване, почти неразлично, се вижда как фигурата на Издателя напуска сцената.

Бележка за сцената: в удобните за това моменти Клошарят кашля.

КЛОШАРЯТ Ето те и тебе!

ПИСАТЕЛЯТ Чакам друг.

КЛОШАРЯТ Е, на опашката съм аз сега. Дошъл е моят ред. Ще се прибиращ после. Първо ще си поговорим. Направи ми тоя кеф. Седни.

ПИСАТЕЛЯТ Само да е бързо.

КЛОШАРЯТ Да, бе. Казах ти – седни. Кажи сега. Кажи ми как е там. При теб.

ПИСАТЕЛЯТ Къде?

КЛОШАРЯТ Къде, къде. На Еверест. Там, дето си сега. Където и да е.

ПИСАТЕЛЯТ Никак.

КЛОШАРЯТ Никак. Значи, поносимо. Топло?

ПИСАТЕЛЯТ Нито топло, ни студено.

КЛОШАРЯТ Истина ли?

ПИСАТЕЛЯТ Честна дума.

КЛОШАРЯТ Рай.

ПИСАТЕЛЯТ Това ли беше?

КЛОШАРЯТ Не, бе, не. Нали отнякъде се почва. Тая зима няма да я преживея...

ПИСАТЕЛЯТ Глупости.

КЛОШАРЯТ Не са. Дойде. Повиках те, а ти дойде. За първи път. Нямахте те досега. Е, значи е сериозно.

ПИСАТЕЛЯТ Просто е. Сънуваш.

КЛОШАРЯТ Аз си знам. Изтича времето. И твоето, и моето. Как е там?

ПИСАТЕЛЯТ Как е, как е... Пусто, тъмно. Страшно. Няма майски бръмбари, ни жерави. Това е. Няма нищо. Нищичко. Живееш си живота, както можеш, после тлееш в празнота. И толкова. Като любопитстваш, иди да разбереш. Научи ли достатъчно? Разбра ли, к'вото

ти е нужно? Оставете ме на мира вече. Не искам да се връщам тука. Може ли да се събуждаш, да си ходя?

Писателят тръгва към дъното. От него се появява Лодкарят. Писателят спира. По време на следващия текст Лодкарят подминава Писателя и продължава бавно, изключително бавно към Клошаря. Писателят се обръща.

КЛОШАРЯТ Прав си да се сърдиш. Аз разбирам. Всичко зная. Всичко ми е ясно. На твоє място щях да се заплюя, да се сритам. Да се смажа. Аз не заслужавам друго. Ти се грижеше за мене, зная, с мене си делеше залъка, купуваше ми дрехи да не мръзна, все те питах за какво, предупреждавах те, не ми се доверявай, ама не, та не, все ти си знаеше, а аз ти казвах, ама ти не ме послуша, продължаваше да даваш, как съм се докарал сам дотука, а? Според тебе как? Не обикнах никого, презирах всички, ама как да бъде другояче, като всеки минувач ме сритва, като ме ругае, как да бъда друг? Кажи ми... как? Веднъж един ме хвана за косата, дръпна ме и изкрещя в ухото ми, че знае, че съм бъкан със пари, само ходя да тормозя хората, рекетирал съм ги да ме съжаляват, а пък той я знаел мойта каста, и ме срита, после ме натика в някъва кофа за боклук да съм си знаел, как да мога да обичам, ти кажи ми, как да вярвам в хората и как да стана друг, след като цял живот все някой ме прецаква, то се научаваш да прецакваш, за да оцелееш, нямаш избор, ти на мое място би постъпил като мен, и който да е, и трябва да ти кажа, поне да знаеш ти какъв човек си заминава, всеки път крадях те, даже мислех, че нарочно позволяваш, всеки път си взимах малко повече отгоре, само ти ми даваш, знам ли аз ще ми даде ли някой друг, и бърках ти във джоба, докато не гледаше, и взимах още, казвах, че си млад, ще оцелееш, а за мене всеки ден е дар, зат'ва отде да зная, че си болен, аз не бях наясно, нямаше така да правя, ако беше казал, виждах те, че кашляш, но си казвах, че ще мине, чакай още малко, още нещо само, после да си ходя, да се махна, да изчезна, да не знаят, че съм бил, чуй това, като дойде при мен и се похвали, че са ти платили, че нещата се оправят, че оттука може само по-добре да става, после се покашля два-три пъти, после се задави и припадна, по брадата ти се стече кръв, и хлъцна, и разбрах, че си умрял, и се развиках за линейка, та докато хората се суетяха, за момент си рекох, че пари не са ти нужни

вече, за какво са ти, и те пребърках пак и взех каквото имаше, а после те откараха. И затова те виках. Да се изповядам. Да свърша нещо както трябва. И сега те пускам. Тръгвай си оттука. Няма да те викам повече, кълна се.

ПИСАТЕЛЯТ Пригответи монета.

КЛОШАРЯТ К'ва?

ПИСАТЕЛЯТ Лодкарят.

КЛОШАРЯТ Съществува?

ПИСАТЕЛЯТ Да. За жалост.

КЛОШАРЯТ Трябваше да имам някоя останала...

ПИСАТЕЛЯТ Потърси я бързо.

КЛОШАРЯТ Сърдиш ли ми се?

ПИСАТЕЛЯТ Не му е времето сега.

КЛОШАРЯТ Сърдиш ми се, аз те зная. Докачлив си. Не забравяш.

ПИСАТЕЛЯТ Намери монетата.

КЛОШАРЯТ Няма да я търся. Полага ми се да не мина. Полага ми се да се поизмъча, даже да е вечно.

ПИСАТЕЛЯТ Не това ти трябва.

КЛОШАРЯТ Не, ама е „да“.

ПИСАТЕЛЯТ Чуй! Каквото е било, било. Не можем да го върнем. Съгрешил си. Кой ли не е. Да не би пък аз да съм светия? Забрави го. Аз прощавам.

КЛОШАРЯТ Аз не си.

ПИСАТЕЛЯТ Не ме интересува.

КЛОШАРЯТ Ама ти сериозно ли?

ПИСАТЕЛЯТ Напълно.

КЛОШАРЯТ Отде да знам, че е така? Кое ме уверява, че не те сънувам?

ПИСАТЕЛЯТ Намери монетата!

КЛОШАРЯТ Добре, добре. Недей ми дава толкоз зор. Ще я намеря. Тоя ми прости! Ма страшен беше. Няма втори като тебе. Да плащаш с разкази на курва – тя да те приеме пак. Откачалка. А мен надраска ли ме някъде?

ПИСАТЕЛЯТ На няколко места. Нали ти обещах?

КЛОШАРЯТ Добре, добре... Няма да сколасам да се прочета. А исках!

ПИСАТЕЛЯТ Най-добрите разкази са с тебе.

КЛОШАРЯТ Верно?

ПИСАТЕЛЯТ За какво ми е да лъжа?

КЛОШАРЯТ Ми нали т'ва правиш цял живот. Ама не плащаха добре.

ПИСАТЕЛЯТ Не е само до парите.

КЛОШАРЯТ Ами, не е само. Глупости говориш. Ето, да. Последната. Добре че слагат и деветдесет и девет на цените... Една стотинка ресто е животът ми.

ПИСАТЕЛЯТ Моят няма даже толкова.

КЛОШАРЯТ Какво?

ПИСАТЕЛЯТ Мърморя си. Сега я захапи. И стискай здраво, че ще ти я вземат.

КЛОШАРЯТ Страшно ли е?

ПИСАТЕЛЯТ Не и ако можеш да платиш.

КЛОШАРЯТ Къде по-страшно от това...

ПИСАТЕЛЯТ Спокойно. Всичко е наред. Нали съм тука.

КЛОШАРЯТ Благодарско.

ПИСАТЕЛЯТ Няма за какво.

КЛОШАРЯТ Бе ти нали си минал?

ПИСАТЕЛЯТ Минах.

КЛОШАРЯТ Как?

ПИСАТЕЛЯТ Един от лекарите, господ здраве да му дава, монета пъхна под езика ми.

КЛОШАРЯТ Има хора, значи.

ПИСАТЕЛЯТ Има, има.

КЛОШАРЯТ Ще живея вечно? В твоя разказ?

ПИСАТЕЛЯТ Абсолютно вечно.

КЛОШАРЯТ Райско. К'во ти трябва друго...

ПИСАТЕЛЯТ Нищо. Ти си имаш всичко.

КЛОШАРЯТ Ами до след малко, а?

ПИСАТЕЛЯТ До след малко.

Лодкарят стига до Клошаря. Затъмнение.

7. СЪНЯТ НА ИЗДАТЕЛЯ

Отново около бюрото на Издателя. Той пак пуши.

ПИСАТЕЛЯТ Носиш ли ми я?

ИЗДАТЕЛЯТ И значи, ти си мъртъв... От какво?

ПИСАТЕЛЯТ Туберкулоза. Трябваша пари да се лекувам. Нямах.

ИЗДАТЕЛЯТ Да ми беше казал...

ПИСАТЕЛЯТ Хареса ли ти разказът?

ИЗДАТЕЛЯТ Великолепен. Най-добър от цялата ти книга. Веднага на събуждане го вписах. Тартини сякаш съм... Реших, че и на мен талант е даден. Т'ва със тоя кръг порочен просто бе жестоко. И си рекох: няма как, камари книги съм изчел, та време беше да пропиша, даже закъснявах, ала после се замислих, нещо хвана ме за гърлото и тръгнах да те търся. Два пъти града обиколих, навсякъде разпитвах, твоята проститутка също, даже, и те няма, никакъв те няма... Като че съм в сън. Вече беше тъмно, студ, реших да се прибирам, и тогава покрай мене някакъв клошар извика твоят име, сякаш молеше за прошка с някакъв прегракнал глас, като че демон беше, в миг замръзнах, и какво ми стана, знам ли, но разбрах, че вика теб, и го питах на кого говори, той ми каза, че е бил със теб, и каза сгърчил си се, кръв си храчил, после си припаднал, някой се обадил на линейка, тя дошла, но закъсняла, само дръпнали чаршафа на главата ти и те откарали нанякъде, и вече нямало да му простиш, а аз избягах, стигнах вкъщи, пак прочетох разказа и сякаш вдянах... Заспах от изнемога.

ПИСАТЕЛЯТ Радвам се. Донесе ли я?

ИЗДАТЕЛЯТ Тука е.

ПИСАТЕЛЯТ Давай я.

ИЗДАТЕЛЯТ Боли ли?

ПИСАТЕЛЯТ Моля?

ИЗДАТЕЛЯТ Там, където си сега. Боли ли?

ПИСАТЕЛЯТ Не усещам нищо. Стига размотаване. Искам да приключвам вече. Давай я.

ИЗДАТЕЛЯТ Ще ти предложи нещо.

ПИСАТЕЛЯТ Закъснял си.

ИЗДАТЕЛЯТ Чуй ме. Чуй какво ще ти предложи. Първо чуй, а после ще си я получиш. Обещавам.

ПИСАТЕЛЯТ Добре. Но давай бързо.

ИЗДАТЕЛЯТ Нямам време вече, не остана. Животът ми изтече, без да го усетя. Ако река сега да се обърне, ако днес умра, да кажем, то какво ще съм оставил? Нищо. Нищичко. А имах толкова надежди, мислех толкова мащабно – само да се вмъкна в бранша, да започна да издавам, на всички майката ще разкатая, ще се разтреперят. Мислех, че ще сложа летва – по моите автори ще се реди светът. Че ще открия, ще изровя от прахта такива бисери, че светилата ще помръкнат. Защото, мислех си, ги има тия хора, дето пишат смислено, които са гениални даже, но не ги издават – нали пазарът е затрупан със бълвоч, защото всичко, що е евтино, купува се, макар и уж да струва скъпо. Е, аз ще ги издавам тия, казах, дето никой ги не знае, ще сложа качество срещу цена, а пък вземте спрямо мен ще натежат. Бях готов да чакам, въоръжих се със търпение, защото знаех, че дълго ще се боря, и започнах. Издърпах кредит и затърсих, но никой читав нямаше, представяш ли си? Никой! Мислех си, че ще намеря автор, от когото всички ще треперят, а наоколо ми бяха само графомани, отрепка до отрепка, стихчета на редче, проза да повърнеш. И започнах да издавам, мислех си, че само да избия тоя кредит, после ще се справя, може би не съм разровил всичко, заиздавах, срам ме беше, но какво да правя, трупаха се дългове, от големи по-големи, по бюрото се гълпяха ръкописи и на сульо, и на пульо. Издавах всичко, че да припечеля, да изчакам, и аха ръце да вдигна и да кажа край, появи се ти! И казах –

намерих тоя, дето трябва, късно, да, но не и никога, нали е по-добре, все пак написа прелестни неща, вълшебни, та после да изчезнеш, да реша, че бил си сън, кошмар, а после те сънувах и разбрах, че си умрял. Цял живот съм дал за тебе, а ти си заминаваш преди първа книга, преди за теб да разбере светът, преди критици и четящи шапките си да свалят пред твоята дарба. Не за мен, за тебе ме е яд. И затова си мисля – защо не поостанеш още малко тук?

ПИСАТЕЛЯТ Дай ми я. Веднага.

ИЗДАТЕЛЯТ Чуй ме, да ти се не знае! Да поостанеш тук, а аз да идвам всяка нощ. Не ми е трудно да те засънувам. Ще можеш тук да пишеш и да ми диктуваш като она път – а аз да се събудя, ще записвам всичко. Трябва да оставиш нещо. Трябва да се знае, че си бил. С едничка книга я те чули, я пък не. Имаш потенциал за много повече от просто книга. Знаем го и ти, и аз. Само времето не стигна. Но сега пък – време бол! Единствено те моля да помислиш. Възможност като тая не можем да пропуснем. Имаш втори шанс. Просто помисли. Не бързай да ми отговаряш.

ПИСАТЕЛЯТ Докога ще трае?

ИЗДАТЕЛЯТ Докато умра. А щом умра, ще дойда с две монети. Двамата ще прекосим реката и ще се стопим в безкрая.

ПИСАТЕЛЯТ Как ще ти повярват?

ИЗДАТЕЛЯТ Ще кажем, че е неоткрит архив. Гениален автор, който си е тръгнал млад – с богатство, изоставено след него. Струпал много, писал като луд, но се споминал, без да може да го издаде.

ПИСАТЕЛЯТ Това е сензационно.

ИЗДАТЕЛЯТ Да.

ПИСАТЕЛЯТ Не искам да съм знаменитост. Евтино е.

- ИЗДАТЕЛЯТ Трябва ни сензация, та да започнат да четат.
- ПИСАТЕЛЯТ Но ще четат заради жълтенията. Не заради смисъла.
- ИЗДАТЕЛЯТ Важното е, че ще прочетат.
- ПИСАТЕЛЯТ Не съм съгласен. Трябва друго.
- ИЗДАТЕЛЯТ Това е начин да те видят.
- ПИСАТЕЛЯТ Да ме видят? Няма как. Очите им ще плуват в сълзи. Няма да четат, а само ще въздишат – ех, отишъл си е толкоз млад...
- ИЗДАТЕЛЯТ Добре – ще кажем, че си анонимен. Псевдоним. И получавам тайно ръкописи.
- ПИСАТЕЛЯТ Това е същото. Загадката ще се продава, не написаното. Не съм съгласен тук да пиша, за да припечелваш ти. Приема ли, не искам никаква реклама. Никакви биографични данни, никакви нещастни случаи, никаква известност. Ще намери този, който ме потърси.
- ИЗДАТЕЛЯТ Няма смисъл да те има, ако няма кой да те чете.
- ПИСАТЕЛЯТ Има. Този, който трябва.
- ИЗДАТЕЛЯТ Не искам да прашасваш по лавици.
- ПИСАТЕЛЯТ Който ме разбира, ще ме види сам. Няма нужда да се разтръбява.
- ИЗДАТЕЛЯТ Но защо?
- ПИСАТЕЛЯТ Така е пошло. Принцип на пазара. Има ли литература, то пазарът не присъства. Има ли пазар, литература няма. Мойта смърт ми дава право да не пиша по поръчка. Да не трябва с молива да се издържам. Нямам нужда от храна. А съглася ли се веднъж на твоето, безкрайно ще съм роб. И ти ще почнеш да ми казваш как да пиша, к'во се търси, т'ва ще се чете, другото пък няма и така нататък. Диктовка на пазара.

ИЗДАТЕЛЯТ Но пазара ще го определяш ти. Достатъчно си талантлив. Тогава има ли значение?

ПИСАТЕЛЯТ Има. Ще го създаде пазарът. Компромис само да ме видят, после пък компромис да не ме забравят, да съм днешен. Ако не бях умрял, щеше да ме мъкнеш по предавания, трябваше да давам интервюта, мнения по някакви въпроси, дето грам не ме засягат. Писател на каишка.

ИЗДАТЕЛЯТ Рекламата не ти е враг. Не съм ти враг и аз.

ПИСАТЕЛЯТ Рекламата създава образ, който да догонвам постоянно. Няма да четат, а ще се чудят кой съм. Фокусът е друг.

ИЗДАТЕЛЯТ Ако повече те видят, имаш шанс да те открият също тия, дето търсиш ти. Аз ли да те убеждавам? На твое място всеки би подскочил от възторг.

ПИСАТЕЛЯТ Няма да подскачам. Няма да ти позволя на мен да свириш. Аз казах. Дай монетата!

Бюрото на Издателя започва да дими.

ИЗДАТЕЛЯТ Не. Няма.

ПИСАТЕЛЯТ Обеща.

ИЗДАТЕЛЯТ Променям договора.

ПИСАТЕЛЯТ Как си позволяваш?

ИЗДАТЕЛЯТ Няма да те пусна да си тръгнеш. Тука ще стоиш. И аз ще идвам всяка вечер, докато не умра. Ако ми даваш разкази, ще донеса монета и за теб тогава.

Лодкарят се появява на сцената. Тръгва към Издателя.

ПИСАТЕЛЯТ Това са глупости.

ИЗДАТЕЛЯТ Тебе глупости, а мене – истина. Така ли беше? Вече съм забравил. Все едно. Ще дойда утре пак. Дано ти

хрумне някоя идея. Нетърпелив съм вече. Сам ще видиш колко е добре.

Лодкарят взима монетата на Издателя. Повежда го след себе си.

ПИСАТЕЛЯТ Монетата е моя. Той за мен я носи.

ИЗДАТЕЛЯТ Откъде дойде пък тоя? Страшен сън. Велико.

Затъмнение.

8. НА БРЕГА

Просветлява. На сцената са Писателят и Старицата.

СТАРИЦАТА Измряха толкова години, а ето че не си помръднал... Кое от двете е лъжа тогава? Времето? Или животът? Или пък и двете? Оставаш вечен във смъртта, но тя самата не е вечна, като има го живота... А може би сънувам? И когато се събудя, ще съм друга? Не, надали е сън сега. Лодкарят мене чака, а пък ти отдавна си изчезнал.

ПИСАТЕЛЯТ Прощавайте, не ви познавам.

СТАРИЦАТА Не аз, ти трябва да прощаваш.

ПИСАТЕЛЯТ Госпожо, продължете си по пътя, умолявам ви. Не зная ни коя сте, ни отде съм ви познат. Бъркате ме с някого. Ако можете, платете. Продължете си по пътя. Ако не – тогава ще преливаме от време. И спокойно ще си досадим със приказки.

СТАРИЦАТА Не мога да те сбъркам. Всеки вече знае твоят име. Даже май си изучаван. Писателят надежда, който си отива толкоз млад и беден. Загинал от туберкулоза. Като всички други млади и велики. Чудила съм се защо писателите имат слаби дробове, та все така си тръгват? Алергични сте към въздуха ли, що ли?

ПИСАТЕЛЯТ Как така?

СТАРИЦАТА Книгата ти изгърмя. Разграби се веднага. Неоткрит талант, починал в неизвестност, Издателят му мистериозно изгорял в дома си, точно във деня, когато пушал неговата книга за печат. Настана масова истерия. Извиха се опашки. Веднага допечатки. Изкупиха и тях. Говореха, че си класик. Невиждан досега. Обещаващ глас и тъй нататък. Тъгуваха, че малко си оставил. Загуба за цялата литература. И аз какво? Да гледам отстрани? Стисках зъби до известно време, после се събудих, издърпах чекмеджето с всичките ти разкази, наградих ги и хукнах към издателството. Подивяха. Още негови творби, достатъчни за книга – две. Продадох ги. Нали ми бяха с посвещения, та си приписах и правата. Ако остана без пари. Отначало поревах. Помислих, че съм те предала, че не би поискал да го правя. Че съм те обидила. Живеех със вина. Че съм осквернила святата ти памет. Казвах си – какво пък толкова. Нали е писал, та да го четат? И помагаше – за малко. Никой мъж не те изтри. А после – писаха се книги, за тебе и за мене, била съм тайна твоя муза, вдъхновение. И аз приех и тая роля. Поне пред хората да е така, барем някой ми повярва, барем си повярвам аз самата. Заживях усамотено, все във черно ходех. Заряхах курвалъка, да съм любима беше по-доходоносно. И какво? Не го ли заслужавах? Не заслужавах ли отплата за побоя, униженията? Парите повече помагат да простиш. Мислех си – не съм се влюбвала във тебе. С тебе се опитвах да избягам от самата мен. Беше блян, фантазма. Дори не те познавах. Но вината си стоеше. Колкото забогатявах, толкова нарастваше и тя. И след това, случайно сякаш, се зачетох в първата ти книга. Сантимент ли беше, не разбрах. Попаднах на последната история. В която она проси за монета, та да мине. И си спомних всичко, и съня, и тебе, и захапвах всяка нощ проклетата монета, та дано ме посетиш, да ти я дам, да си тръгнеш и да ме оставиш. Имах чувството, че аз от теб съм взела заем, че съм наела собствения си живот от тебе. Но нали така ми се полагаше? Нали и ти това би искал – аз да съм добре? Но пак те нямаше. И ставах още по-виновна от това. Будех се, обляна в сълзи, изплювах я монетата и продължавах. На следващата вечер – същото. И пак, и пак, а ти не идваш и не идваш. Като че ли монетата ме задушаваше. И ето нà. До тая вечер. Тя

наистина ме задуши. Задавила съм се със нея. И те посетих. Аз теб, а не ти мене.

ПИСАТЕЛЯТ И значи, пак сензации. Пак посредственост дори когато бягам от това... Реклами и пари. В това ли се превърна вече всичко? Външност. Че и кич. Дали са четени изобщо? Дали ги е погледнал някой смислен? Дали си струват в крайна сметка? Това не ги вълнува. Не това е важното. И сякаш никога не е било.

СТАРИЦАТА Друго нищо ли не чу?

ПИСАТЕЛЯТ Кое от всичко? Че сте решили да ме ползвате, защото нямам глас? Да се възползвате от ситуацията за кяр? Че за всички ви съм аз монета, дето си прехвърляте един на друг, дето трябва още повече след себе си да доведе? Идваш тук да ми се жалваш от вина. И какво очакваш? Да простя?

СТАРИЦАТА Да разбереш.

ПИСАТЕЛЯТ Не мога. Няма как.

СТАРИЦАТА Не можех да живея като теб.

ПИСАТЕЛЯТ Живели сте по вашия си начин, аз – по своя. И сега ще минете. А аз оставам.

СТАРИЦАТА Ще премина, да.

ПИСАТЕЛЯТ Не съм очаквал друго.

СТАРИЦАТА Може би е трябвало.

ПИСАТЕЛЯТ Не мисля.

СТАРИЦАТА Аз пък знам. Благодаря ти. Нищо вече не ти искам. Сбогом.

ПИСАТЕЛЯТ Бог го няма. Вече сме сами.

Затъмнение.

9. НА БРЕГА

Просветлява. На брега са Лодкарят и Писателят.

ЛОДКАРЯТ Не остана кой да те сънува?

ПИСАТЕЛЯТ Ти си можел да говориш?

ЛОДКАРЯТ Мога. Но не значи, че съм длъжен да го правя.

ПИСАТЕЛЯТ А мълчанието е злато.

ЛОДКАРЯТ Отговори сега на мен. Нямах ли семейство, близки?

ПИСАТЕЛЯТ Отдавна си превозил всички.

ЛОДКАРЯТ Някакъв приятел?

ПИСАТЕЛЯТ Откога си толкова загрижен?

ЛОДКАРЯТ Съжалих те.

ПИСАТЕЛЯТ Тогава дай ми заем да премина.

ЛОДКАРЯТ Няма как.

ПИСАТЕЛЯТ Но нали ме съжаливаш? Никой няма да узнае. Хайде, трябва ми една монета.

ЛОДКАРЯТ Не става да съм аз. Трябва да е друг.

ПИСАТЕЛЯТ Но кой ще разбере?

ЛОДКАРЯТ Ще зная аз. Ако пусна теб, то други ще последват. И ще се обезсмисля сам. Изчезна ли, със мен ще си заминеш и Човекът.

ПИСАТЕЛЯТ Човекът... Какво пък знаеш ти за него?

- ЛОДКАРЯТ** Зная, че е слаб и зъл. И егоист. И зная, че е нагъл, самовлюбен и измамник, че се мрази сам в червата, че не се понася. Зная, че завижда, че прелюбодейства, зная, че почита само себе си и горд е чак до безподобие. Зная, че убива, зная, че краде, че е страхливец. Зная, че се вкопчва във живота и не иска да го пусне, даже нищичко да не е свършил. Зная, че е грешен. Зная, че не трябва на света. Той може и без него. Сякаш ще се справя по-добре. Но всичкото го знаете и вие. Зная също, че му трябва друг да го превърне във Човек. Винаги ти трябва някой. Поне да те изпрати. Една монета означава грижа, пък била тя и последна. Значи мисъл за нататък. Човекът трудно сам ще си я сложи. Някой трябва да помогне. Да го мисли. Сам се появяваш на света, но те изпраща друг. Ако някой ти плати смъртта, то значи си го трогнал. Значи, че без тебе няма да е той. Животът ти тогава е платен. И добре че те е имало.
- ПИСАТЕЛЯТ** Изключително християнско. Цял си изтъкан от благодост.
- ЛОДКАРЯТ** Иронията не ти подхожда.
- ПИСАТЕЛЯТ** Може другояче. Може без пари. Може само мисълта да стигне.
- ЛОДКАРЯТ** Мисълта остава си такава, ако нищо не последва. Грижа значи сам да се лишиш, та друг да е добре.
- ПИСАТЕЛЯТ** Не всяко нещо се измерва със пари. Животът има други мерки.
- ЛОДКАРЯТ** Смъртта обаче има само тази.
- ПИСАТЕЛЯТ** Всичко свеждаш до цената.
- ЛОДКАРЯТ** Не мога другояче.
- ПИСАТЕЛЯТ** Дори да е така – дори цена да има, не може да е равна.
- ЛОДКАРЯТ** Равни сте пред мен.

ПИСАТЕЛЯТ А в живота – не.

ЛОДКАРЯТ Всекиму живот е даден. Всеки е със шанс.

ПИСАТЕЛЯТ И всеки се възползва, както сметне за добре. Всеки носи отговорност. Не може да е все едно дали си мързелувал, или си работил, дали си се вълнувал, или пък си спал, дали си се повличал, или пък си казвал нужното, дали си лазил, или си летял, дали си се стремял към нещо повече, или си се връл в калта. Всеки избор е различен.

ЛОДКАРЯТ Правото на избор се заплаща. Не самият избор.

ПИСАТЕЛЯТ Демокрация? Достатъчно нелепа е отгатък, та да е валидна тук.

ЛОДКАРЯТ Живеете живот назаем. Аз съм тук да ви смиря.

ПИСАТЕЛЯТ Позволи ми да се върна. Да опитам с друг. Все някой ще се съгласи.

ЛОДКАРЯТ Не мога да те пусна ей така. Трябва да те викнат. На някого трябва да му пука. Иначе не става.

ПИСАТЕЛЯТ Всичките измряха.

ЛОДКАРЯТ Тъжно.

Пауза.

ПИСАТЕЛЯТ Уж правех всичко както трябва. Както смятах, че е редно. Мислех си: ще давам пример. Може ей така, със боговете. Чудеса от храброст цял живот – и после ще се отплатят. Все някога ще стане. И тогава – тишина. Покой. Ще завъртя главата на света. И всички да се чудят: как го прави? После някой ще последва. Ще тръгне като мен. След него – друг. И трети. И така, все някога, ще преобърна всичко. Защото там, където първо са парите, няма никаква любов. Нито правиш нещо както трябва, нито пък обичаш някого същински. Правиш, за да преживееш, не живееш, за да правиш. Всичко в името на каузата, така си казвах.

ЛОДКАРЯТ Умрял си не навреме.

ПИСАТЕЛЯТ Тоест?

ЛОДКАРЯТ Твърде рано.

ПИСАТЕЛЯТ Може би. Щях да мисля другояче по-нататък. Героите са за книгите. Животът – той е нещо друго. Героите могат без пари. Тях и ги хранят, и поят. И им се възхищават. Парите, мислех, са прокоба. Ябълка изяла нашата прабаба, а пък Бог ни хвърлил на земята. Сякаш то не стига, а ни пратил и пари. Исках, вярвах, че ще го преборя. А не смогнах.

ЛОДКАРЯТ Стига си се жалвал.

ПИСАТЕЛЯТ Сам съм си виновен. Не допуснах никого до себе си. Самотник вечен. Всички, казвах си, са хукнали накъм парите. Значи, аз ще тичам наобратно. Мислех си, че се спасявам, че оставам чист, че другите са в грешка, заврели носовете си в портфейлите, че по-добре е сам да си умра, отколкото с любовен сурогат. И дори в смъртта ми ме подмятат. Като че какво? Ще давам дивиденди? Значи, бил съм прав. Тогава твоята система е сгрешена. Значи, трябва да премина.

ЛОДКАРЯТ Добре, минавай. Първо дай една монета.

ПИСАТЕЛЯТ Пренеси ме, иначе...

ЛОДКАРЯТ Какво? Ще ми направиш нещо? Посегнеш ли, отиваш там, на дъното, при тях. Мислех, че си малко по-различен, казах си: поговори му, облекчи го, може той да има нужда, вечността му да не мине в тишина, рекох си: ще разбере, ще проумее, ще си говорите понякога, на мене също ми дотяга да мълча, ала си като всички други. В тебе мислех още тлее прословутата божествена искра, че си човек, не си забравил, че със теб ще мога просто да си поговоря, ала не. Що за вид сте? Дори не може да умрете както трябва. Няма грам достойнство. Мрънкате и се оплаквате. Получили сте дар, а като някое хлапе потропвате с краче. Жалки сте в живота си и във смъртта. Оттук насетне искам само да мълчиш.

ПИСАТЕЛЯТ Какво очаква се да правя?

ЛОДКАРЯТ Сам решавай. Мен не ме интересува.

ПИСАТЕЛЯТ Да няма някой надпис тук?

ЛОДКАРЯТ Какъв?

ПИСАТЕЛЯТ „Надежда всяка тука оставете“?

ЛОДКАРЯТ Не. Или поне не знам. Какъв е? Кой ти каза?

ПИСАТЕЛЯТ А, нищо, нищо. Забрави. (*Пауза.*) Е, значи, трябва да е Раят. Няма вече никой да ме гони. С никого не трябва да се занимавам. Ще пиша цяла вечност тук, по пясъка. А после ще го трия. Ще забравям. И ще пиша отначало. После пак. И пак. И пак. Ще пиша заради самото писане. (*Пауза.*) Както казах. Рай.

Пауза.

Затъмнение.

10. НА БРЕГА

Просветлява. На брега са Почитателят, Писателят и Лодкарят.

ПОЧИТАТЕЛЯТ *На попрището жизнено в средата
сред мрачни дебри сам се озовах,
че пътя прав загубих в тъмнината.¹*

Всяка вечер бродя из съня си с вяра, че ще ви открия. И ето ви най-сетне. За мене чест е, че ви срещам. Заради вас прописах, книгите ви вдъхновиха ме да почна. Откакто ви прочетох, аз се чувствам неразривно свързан с вас. Рискувам да звуча високопарно, ала нà – ще ви го кажа – вие сте ми пътеводна светлина, дори отвъд изкуството. Животът ви, превърнат също във творба, ме озарява. Тръгнали сте си рано, но докрай не сте изневерили на свойто. Значи, може и така! Обидно е, че днес сте позабравен. Във

¹ Данте Алигиери. *Божествена комедия* (прев. И. Иванов и Л. Любенов, 1975 г.).

времето, в което съм захвърлен, никой няма да ви чуе. Никой няма да се вслуша в думите ви. Да живееш без пари, да правиш всичко заради любов. Къде ти! Всичко вече е изместено, векът е разглобен, разпаднал се е на съставни части, ръжда ги е покрила, няма как да се спаси.

ПИСАТЕЛЯТ А кой си ти?

ПОЧИТАТЕЛЯТ О, просто почитател.

ПИСАТЕЛЯТ Ала пишеш.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Да, донякъде.

ПИСАТЕЛЯТ И за какво?

ПОЧИТАТЕЛЯТ За вечно дефицитни стоки.

ПИСАТЕЛЯТ Тоест?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Не това, което се чете. За смисъла човек да е роден. За ролята му във живота, неговата самота. За светостта му, за любови и за смърт. Все теми, дето съм открил у вас.

ПИСАТЕЛЯТ Но те вълнуват теб, защото...

ПОЧИТАТЕЛЯТ Редно е така. Нали това е цаката? Да мислиш за живота, да се мъчиш да го проумееш...

ПИСАТЕЛЯТ А какво видял си от живота?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Много малко още. Но това, което съм видял, е пълна скръб.

ПИСАТЕЛЯТ Богат ли си?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Заможен. Средно. Роден съм във семейство на еснафи. Няма как да проумеят, че...

ПИСАТЕЛЯТ Те ти плащат да се учиш?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Да, но няма никакво значение. Научил съм се сам.

ПИСАТЕЛЯТ Къде?

ПОЧИТАТЕЛЯТ От вас.

ПИСАТЕЛЯТ А те ли те издържат?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Не. Понякога.

ПИСАТЕЛЯТ Разбирам. (*Пауза.*) Ще ти кажа нещо, запомни го. Всеки век е разглобен.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Но нямате представа нашият какъв е!

ПИСАТЕЛЯТ Нали познавам своя.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Простете, значи, нищо не познавате. Живеем във разруха и във кал, в духовна смърт и в мързел. Нищо свято не остана. Ако се прави нещо, първо търси се цена. Стрелката на часовника звъни, като че трупат се монети, не тиктака. Забравили са, че душа не се измерва със пари. Качеството е на заден фон, последна дупка на кавала, ако го има – хубаво, ако ли не – не ни вълнува. А точно вие сте създали качество. Не сте направили компромис за пари. Не сте се блазнали, обратното – от тях сте бягали.

ПИСАТЕЛЯТ И се препънах. И съм тука.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Но сте живели достойно.

ПИСАТЕЛЯТ На теб ти трябва мъченик. Не съм такъв, за жалост.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Не мъченичество, а пример. Летва, по която да се съизмервам. Която да надскоча. А вие сте положили високо своята. Това ме възхищава.

ПИСАТЕЛЯТ Не съм Христос.

ПОЧИТАТЕЛЯТ Не сте. И именно това е важното. Ако сте Бог, то хората ще кажат: тоя не е като нас, на него му е позволено. Ала сте човек от плът и кръв! Както всички други! И сте оставили повече от тях дори със трите книги.

ПИСАТЕЛЯТ И какво?

ПОЧИТАТЕЛЯТ И как какво? След мен ще има други.

ПИСАТЕЛЯТ Откачени като теб?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Откачени като нас.

ПИСАТЕЛЯТ И значи, казваш, съм забравен?

ПОЧИТАТЕЛЯТ От някои – да. Но не от мене.

ПИСАТЕЛЯТ Как успя да ме намериш?

ПОЧИТАТЕЛЯТ Подказа ми го книгата ви. С последния си разказ. „Проклет порочен кръг, от който можеш да изскочиш изведнъж, не става плавно.“ Е, жестоко! Сам сте си предrekli края! Сякаш сте пророк. Сякаш сте го писали оттука. (*Бръква в джоба си.*) И ето, аз дойдох, защото само аз повярвах, аз съм тук, за да...

ПИСАТЕЛЯТ Ти дам съвет?

ПОЧИТАТЕЛЯТ (*застива за момент*) Ужасно бих се радвал!

ПИСАТЕЛЯТ Зарежи ги тия разкази. Изкарай си парите с друго. Майната ѝ на литературата, майната им на високите стандарти, на всяка елитарност, на всеки опит за просвета. Този разказ, дето ти хареса, го откраднах, ама не от друг писател, свих го от твореца на върха – живота, или всъщност май смъртта, и к'во? Да не живееш, ами само да крадеш от чуждите животи дребнички парченца и по тях да конструираш друг живот, такъв, във който можеш да живееш само ти,

утеха някаква от битието, със което сам не можеш да се справиш. Оревал света, но е на топло. Казваш, че съм бил пророк? Тогава нека да ти пророкувам. Никой няма да ти плаща, цял живот ще ходиш беден и ще просиш одобрение вовеки от хора, дето бъкел не разбират. Ще мръзнеш заедно с клошарите и твоя ще е милостта на проститутките. А като умреш, никой няма да те помни. Това ли искаш? Това ли ти е смисълът? Това ли цял живот копнееш? Да останеш гол и бос? Та ти не можеш. Няма да го издържиш. А дори и да успееш, да преминеш тука, пак пари са нужни. Говориш за литература. Каква литература? На теб ти трябва идол, Бог ти трябва. Иди във манастир тогава. Бог не се проваля. Човекът, виж, това е друго. Идолизираш – значи, пишеш зле. Писателят не трябва да идолизира други, те грешат. Може само докато е млад. На колко си години, виж се – като че ли си по-стар и от мен, а ако не, то ще ме догониш скоро. Намери си някого и повярвай в него. Мен ме забрави.

Почитателят измеря Писателя с монета, но не го уцелва. Тя пада в реката. От водата се надига грохот.

ХОР НА МЪРТВИТЕ Той хвърли монета! Той хвърли монета! Чух я, че пада! До мене потъна. Къде е? Махни се оттука. За мен е! Приключи ми адът. Сбогом, река! (*Лодкарят потъва в мрака.*) Здравей, ти, Лодкарю! Шапка ти свалям за поздрав. Ето ти тая монета. Халал да ти бъде. Дано се задавиш. При мене ела. Недей да се дърпаш. Главата в реката. Добре ли ти е? Твоето място е там, а не моето. Сега ще изкупиш ти моята вечност. Безсмъртен намери смъртта си. Настъпил е краят. Човекът е вече свободен. Най-сетне свободен.

Писателят се обръща към Почитателя. Затъмнение.

11. ЕПИЛОГ – СТАЯТА НА ПОЧИТАТЕЛЯ

Почитателят се събужда. На леглото до него лежи женска фигура. Той веднага посяга към тефтера, който е оставен до леглото му.

ПОЧИТАТЕЛЯТ *(нише)* Разтресе се светът и хиляди ръце се стрелнаха изпод водата, сграбчиха Лодкаря и го дръпнаха, а лодката разбиха на трески. Реката се разпени, забълбука, заклокочи, кипна сякаш и преля извън коритото, и аз разбрах, че край, било какво било и тъй натагък, дошъл е краят на самото време... *(Рязко спира. Бръква в устата си. Застива. Жената до него се обръща на другата страна.)*

Затъмнение.

КРАЙ

2020 г.